

Anna Janicka

Wydział Filologiczny, Uniwersytet w Białymstoku

**Międzynarodowa Konferencja Naukowa
„Pamięć kultury: wiecznie żywe słowo Orzeszkowej.
W 175. rocznicę urodzin pisarki”,
Grodno 27-28 października 2016 roku.**

Związki Elizy Orzeszkowej z Grodnem to temat dobrze znany badaczom twórczości pisarki. W ostatnim ćwierćwieczu także grodzieńskie badania zespołu polonistów kierowanego przez prof. Swietłanę Musijenko przeniknęły do polskiej świadomości badawczej¹. Jeszcze kilka lat temu szeroką współpracę z Katedrą Polonistyki Grodzieńskiego Państwowego Uniwersytetu im. Janki Kupały prowadziły m. in. takie ośrodki, jak Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Uniwersytet w Białymstoku. Współpraca ta osłabła, a z czasem zamarła, po odejściu z Katedry prof. Musijenko. Z tym większą radością powitać trzeba kolejną inicjatywę grodzieńskiego środowiska: sesję w 175. rocznicę urodzin Elizy Orzeszkowej (1841–1910). Sesja odbyła się w gościnnych progach domu-muzeum Elizy Orzeszkowej (ul. Orzeszkowej 17), będącego filią Grodzieńskiej Obwodowej Biblioteki Naukowej im. Karskiego. Sesję zorganizowała prof. Musijenko z zespołem niezawodnych współpracowniczek: mgr Heleną Nielepko, dr Swietłaną Honczar, dr Heleną Bilutenko i innymi. Rangę sesji – zorganizowanej perfekcyjnie! – podkreślały przemówienia inauguracyjne 27 października (czwartek), które wygłosili: pan Jarosław Książek, Konsul Generalny RP w Grodnie, Władimir Barsukow, Prorektor Uniwersytetu im. Janki Kupały, Nikołaj Chmialnicki z Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku, prof. Grażyna Tomaszewska z Uniwersytetu Gdańskiego, Inna Lisowska, Dzie-

¹ Zob. J. Ławski, *Wokół Mickiewicza, Orzeszkowej i Nałkowskiej. Publikacje polonistyczne z Grodna i Mińska*, „Bibliotekarz Podlaski” 2014, nr 2 (XXIX), s. 138-142.

Na zdjęciu od lewej dyrektor Biblioteki im. Karskiego Lidia Malcewa, prof. Anna Kiezuń (UwB, Białystok)

kan Wydziału Filologicznego Uniwersytetu im. J. Kupały i pani Lidia Malcewa, Dyrektor Biblioteki im. E. F. Karskiego (i niżej podpisany). Ważną rzeczą było i to, że tak wiele białoruskich i polskich instytucji zaangażowało się w inicjatywę prof. Musijenko: Wydział Filologiczny Grodzieńskiego Państwowego Uniwersytetu im. J. Kupały, Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza w Grodnie, Biblioteka Naukowa im. E. F. Karskiego², Białoruski Uniwersytet Państwowy, Uniwersytet Gdański i Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku.

Konferencja przebiegała w kameralnych wnętrzach domu Orzeszkowej; w świetnej atmosferze toczyły się rozmowy znawców tej twórczości. Zwracała uwagę obecność badaczy reprezentujących trzy pokolenia, w tym wielkich polskich autorytetów badań nad literaturą, prof. Małgorzaty Czermińskiej (UG, Gdańsk), prof. Aliny Kowalczkowej (IBL PAN, Warszawa) i prof. Danuty Danek (IBL PAN, Warszawa). Nie sposób przywołać wszystkich wystąpień, wymieńmy więc tylko niektóre:

² Biblioteka im. Karskiego w Grodnie, co warto podkreślić, utrzymuje od lat doskonałą współpracę z Książnicą Podlaską im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku.

- *Светлана Мусиенко (Гродно)*, „Жизнь после смерти: Элиза Ожешко в памяти гродненцев” (сборник „Elizie Orzeszkowej w hołdzie” Гродно, 1929);
- *Małgorzata Czermińska (Gdańsk)*, „Freud, Orzeszkowa i zimowe epifanie”, o nowej edycji tekstów autobiograficznych pisarki;
- *Jarosław Ławski (Białystok)*, „O przedmowie Elizy Orzeszkowej do tomu «Dolinami rzek» Zygmunta Glogera”;
- *Светлана Денисова (Мінск)*, „Вандроўкі па яе былых ваколіцах. У пошуках людзей і кветак”;
- *Эдмунд Ярмусик (Гродно)*, „Религия в жизни, деятельности и творчестве Элизы Ожешко”;
- *Anna Janicka (Białystok)*, „Eliza Orzeszkowa i «najślawniejsze Połki» (w Ameryce)”;

Od lewej dr hab. Anna Janicka (UwB, Białystok),
prof. Alina Kowalczykowa (IBL, Warszawa)

- *Urszula Kowalczyk (Warszawa)*, „Twórczość Elizy Orzeszkowej w syntezach historycznoliterackich przełomu XIX i XX wieku”;
- *Мікалай Хмяльніцкі (Мінск)*, „«Gloria victis» Э.Ажэшкі: канцэпцыя чалавека і прыроды”;
- *Павел Навойчык (Мінск)*, „Пейзаж у «беларускім цыкле» Э. Ажэшка і ў нашаніўскай прозе: параўнальна-тыпалагічны аспект”;
- *Ірына Багдановіч (Мінск)*, „Творчая асоба: Эліза Ажэшка ў асэнсаванні Вацлава Ластоўскага”;

Anna Janicka, *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Pamięć kultury...”*

- *Алесь Бельскі (Мінск)*, „Эліза Ажэшка: паэтызацыя Нёмана ў беларускай лірыцы”;
- *Feliks Tomaszewski (Gdańsk)*, „Eliza Orzeszkowa w twórczości Gustawa Herlinga-Grudzińskiego”;
- *Anna Kiežuń (Białystok)*, „Odgłosy puszczy w «Ad astra»”;
- *Grażyna Tomaszewska (Gdańsk)*, „Co mówi święto (wesele)? «Nad Niemnem» Elizy Orzeszkowej i «Kamień na kamieniu» Wiesława Myśliwskiego”;
- *Елена Билютенко (Гродно)*, „Функции реки Неман в одноименном романе Элизы Ожешко”;
- *Светлана Гончар (Гродно)*, „Трагедия женщины в условиях буржуазной цивилизации: повесть Элизы Ожешко «Хам»”;
- *Beata Obsulewicz-Niewińska (Białystok)*, „Z «Przędz» Orzeszkowej – «Cień»”;
- *Barbara Olech (Białystok)*, „Codzienność u schyłku dnia – o zapiskach ostatnich Elizy Orzeszkowej”;

Na zdjęciu prof. Swietłana Musijenko (Grodno), obok prof. Małgorzata Czerwińska (UG)

- *Łarysa Łotysz (Grodno)*, „«Tygodnik Ilustrowany» w życiu i twórczości Elizy Orzeszkowej”;
- *Aleksandra Banot (Bielsko-Biała)*, „Orzeszkowa czytana z perspektywy feministycznej krytyki literackiej”;
- *Alina Kowalczykowa (Warszawa)*, „Orzeszkowa i Żeromski wobec natury”;
- *Danuta Danek (Warszawa)*, „Obraz własny Elizy Orzeszkowej w świetle współczesnych nauk o człowieku (w związku z nowym wydaniem tekstów autobiograficznych pisarki)”;
- *Мікалай Грынько (Гродна)*, „Творчасць Элізы Ажешкі ў беларускіх школах і ўніверсітэтах”;
- *Anna Adamiec (Gdańsk)*, „Orzeszkowa jako nauczycielka”;
- *Barbara Fustoczenko (Grodno)*, „Miejsca, gdzie żyła, tworzyła i spoczęła Eliza Orzeszkowa”;
- *Елена Нелепко (Гродно)*, „Тенденции импрессионизма в сборнике рассказов Элизы Ожешко «Gloria victis»”.

Październik jest, jak wiadomo, miesiącem nieprzewidywalnym, gdy chodzi o pogodę. Pomimo zapowiedzi ciągłego deszczu, pogoda dopisała: 28 października w piątek goście Konferencji udali się autobusem na zwiedzanie miejsc związanych z życiem Pisarki: jej grobu na cmentarzu w Grodnie, Bohatyrowicz, Miniewicz i Miłkowszczyzny. Ze wzruszeniem i smutkiem oglądaliśmy zamkniętą szkołę podstawową im. E. Orzeszkowej, przekształconą w centrum muzelanicze. Jeszcze niedawno w progach tej szkoły uczestników poprzedniej Konferencji witali chlebem i solą uczniowie. Trzeba jednak podkreślić, że wnętrza szkoły są dobrze zachowane, podobnie jak całe jej mienie, książki, eksponaty, elementy wystroju.

Konferencja miała swoje momenty poruszające: biesiadę kończącą pierwszy dzień obrad, posiedzenie Międzynarodowego Instytutu Adama Mickiewicza (w *Programie* ujęte 29 października w sobotę) czy wreszcie przekazanie przez panią prof. Danutę Danek egzemplarzy opracowanej przez nią w nowatorski sposób książki z autobiograficznymi tekstami Orzeszkowej³. (Materiały sesji ukażą się w 2017 roku w Grodnie i Białymstoku).

Konferencja tchnęła w polskich badaczy nadzieję, iż na Białorusi, a szczególnie w Grodnie i na Grodzieńszczyźnie, uda się podtrzymać zainte-

³ E. Orzeszkowa, *Melancholia i poznanie. „Autobiografie” Elizy Orzeszkowej*, wstęp i opr. D. Danek, fot. K. Hejke, Warszawa 2014.

resowanie osobą i życiem autorki *Nad Niemnem* (1888). Wszystkie obecne działania takich instytucji, jak Biblioteka im. Karskiego, Uniwersytet Grodzieński czy Międzynarodowy Instytut Adama Mickiewicza w Grodnie, zdają się podtrzymywać tę ufność⁴. Powiedzmy też szczerze, że nie byłoby grodzieńskich badań i spotkań naukowych na taką skalę i od tylu lat, gdyby nie pani profesor Swietłana Musijenko, *spiritus movens* sesji i, co dla nas ważne, Mistrzynie wielu zdolnych, młodych badaczek i badaczy. I w tę ich pasję oraz pragnienia naukowego rozwoju powinniśmy wierzyć.

⁴ Warto zaznaczyć, że polonistyczny ośrodek grodzieński kultywuje od kilkudziesięciu lat pamięć dwojga innych jeszcze pisarzy: Adama Mickiewicza i Zofii Nałkowskiej.